

Nagy sikert aratott a II. filharmóniai hangverseny Szegeden

A Bartók Béla Szimfonikus Zenekar II. bérleti matinéjének igazi művészi meglepetése Szalatsy István, a Szegedi Nemzeti Színház ifjú karmesterének nagyszerű szereplése. Zenekart szuggesztív erővel kormányozta és egyénisége a műsor valamennyi számában a stílus látnyáig ragadta meg. Elmélyülten muzsikált s egyforma gondossággal dolgozta ki a részletek színdarabait, valamint a formák egészének tematikus kapcsolatait. Mint karmester kifejező, s mindig precíz manipulációval érti meg a szándékait az egyes hangszerekkel és hangszercsoportokkal. Lendület és ifjú tűz hajtja előadását, amely mégis csupa fejelemzés és biztos zenei tudásból táplálkozó mértékteret. Komoly művészi igényességnek bizonyította magát a műsor: Brahms Trágikus nyitánya, Dvorak H-moll gordonkaversenye, Két Nocturne-je és Kodály Galántai táncai.

A példamutató műsor közönségsikere örömdetes és erősen alátámasztja azt a múltkor filmharmóniai kritikákban kifejtett nézetünket, mely szerint a klasszikából a nálunk kevésbé ismert műveket kell elővenni. Amellett bátran mutassák be a 20. század értékes alkotásait. A hallgatóság nagy gyönyörűséggel hallgatta Debussy két korai (1899-ből való) zenekari remekét, amelyeken át a mai kor szellemi örökségéhez egyenes út vezet. Reméljük, hogy a zenekar vezetője és a Filharmónia központja, amely a vasárnapi hangversenyen képviseltette magát, alkalmazkodni fog az egyetemi város zeneszerető közönségének jogos kívánságához.

Brahms Trágikus nyitányának sötét alaphangjába érdekesen vegyül a feszülő ritmikus mozgalmassága, a fanfár fő téma és a szív mélyén vibráló

lő melléktema motivikus harcával. A markáns zenekari hangzást pompásan színlattal meg Szalatsy István pálcája, amely élénkvarázsolta a brahmsi romantika sajátos polifóniáját és ennek a filozófiai zeneköltészetnek bensőséges líráját is. Külön elismerés illeti a zenekart, amely súlyos feladatát teljes odaadással, stílusosan oldotta meg.

Dvorak hangszerszerűségével és nemzeti koloritjával tündöklő gordonkaversenye mondánivalójában felér egy szimfóniával. A szólóhangszer hálás feladathoz jut benne mind az éneklő dallamok sorában, mind a virtuóz figurációkban. De nem kevésbé színes a zenekar szerepe. Banda Eda hangszerének ma legkiválóbb hazai képviselője, aki előadóművészetének nemes tudásával, elmélyült kamarazenei finomságával Casals Pablót juttatja eszünkbe, de technikai csiszoltságával, zengő kantilénáival a nagy olasz gordonkásokat (Mainardi, Mazzacurati, Janigro) is túlszárnyalja. A kíséret a zenekar részéről a szólistához simuló volt: a karmaster érdeme, hogy a hangzás inkább a kamarahatásokra épült, s így nem takarta be az érzékeny gordonkát. Banda Edát nagy ünneplésben részesítette a hangverseny közönsége.

A hangverseny második részét Claude Debussy két Nocturne-je vezette be. A nagy francia mester a Wagnerbe belerészegedett zenei világának már ebben az opuszában káprázatos újságokkal szolgált: palletájának ezernyi színharmóniával, új zenekari nyelvvél, a formák áttetsző, szinte görögösen tiszta szerkesztésével és azzal a csodálatosan új tematikával, amely a francia

zene múltjából merítte a népzenei elemeket is belefoglalva zenei szövetébe. A Felhők című első képben szinte már beigazolódik a francia zeneesztétikus Bruneau szellemes megállapítása: „a vattába burkolt zenekar”. Csupa puha, álomszerű hangzás, amely a későbbi Pellé és Mélisande költőjét sejteti. Szalatsy pompás érzékeléssel tanította be a zenekarnak ezt a csipkefinom pasztell, amely elbűvölő zenei légkört árasztott. Ezután az érzéki csengés ragyogó, fokozódóként hatott az „Ünnepek”, a képsorozat második darabja. A felcsattanó tapsorkán egyformán szól a kitűnő karmesteri teljesítménynek és a szívvel-lélekkel muzsikáló, átszellemült zenekarnak.

Végül Kodály Zoltán Galántai táncai a forrpontra hevitették a hangulatot. A verbunkos anyag kodályi átköltése ezúttal sem tévesztette el a legnyugzó hatását. A csillogás és fény áradását, valamint a cigányos virtuozitást színpontjait annál nagyobb elismerés illeti ezúttal a zenekari játékokban, miután mindössze 9 I. hegedűt és 3 gordonkát számoltunk meg az együttesben. Ezen bizony sürgősen segíteni kell!

Szalatsy István számról számrá emelkedő sikerrel dirigált. Képeségeire felhívjuk a színház figyelmét: hogy az opera területén is fejlődhesek, többet kell reábizni. A Filharmónia budapesti központja pedig szívesen ezzel a tehetséggel mind a fővárosban, mind vidéken. Elvégre nemcsak Budapestről jöhetnek vendégkarmesterek, ugyanannyi a távolság Szegedről Budapestre — a tehetség számára.

Szatmári Géza

Kabarébemutató, amely nemcsak jó kezdeményezés, hanem sikert is hozott a KAMARASZÍNHÁZBAN

Uj kísérletként jó, színvonalas, gondolatokban és művészi élményben gazdag kabaréműsort mutatott be szombaton este a Szegedi Nemzeti Színház Kamaraszínháza. A konferansz bevezetőjében „irodalmi kabarének” nevezte a műsort, pedig érzésünk szerint ez a műsor több, mint az irodalmi kabaré. Ha a konferansz ezzel a meghatározással a művészi igényességet óhajtja kifejezni, akkor igaza volt.

A bemutatott műsor némileg eltért a meghirdetett műsortól. Érdeklődésünkre azt a választ kaptuk, hogy nem elég kidolgozott még két szám — Lehoczky és Lakky József vidám kettőse, valamint a Sláger-kaleidoszkóp —, ezért maradt későbbre. Az a lelkiismeretesség, amit a két szám későbbre halasztása mutat, megletszik a műsorra került számok válogatásán is, az előadás színvonalán is.

A bemutató néhány meglepetéssel is szolgált a nézőnek. Meglepően jól került előadásra József Attila-Darvas Szilárd: Csoszogi című jelenete. Kovács János az aranyzívű, s jószívűségét szigorral palástoló öreg „suszer” alakját megragadón alakította; Lehoczky Zsuzsa igazi, hamisítatlan kamasz volt. Eötvös Erzsébet — Kovácsné — jól indította a jelenetet. Az est műsorának ez volt az egyik leg-sikeresebb, legszebb száma. Meglepetésként hatottak ránk a balettszámok is. Árkos Judit és Mezey Károly nemcsak kiváló táncosok, hanem íleltet kegráfusok is. Árkos Judit tánckompozíciója Liszt: Szerelmi álmok zenéjéhez költői, érzelme gazdag. Árkos és Szathmáry Sándor ugyanilyen költőiséggel táncoltak. Markovits Vera és Mezey Károly kompozíciója a Gershwin Kék rap-szódíjára szintén nagyon tetszett. A számot a tervezők mutatták be, s táncos és tervező egyformán sikert aratott. Boduvay-Benkóczy Cigánytáncban Roxin Demeter érzésünk szerint megfelelő volt. A diszharmóniát — amit a szám so-

kabban keltett — nem annyira a tánc kompozíciója, vagy az előadás, hanem inkább a kísérezene kifejezőtelensége okozta. Sajnos a zene nem segített a táncnak elmondani semmit. Monoton, dallamtalan. Ehhez a tánchoz dallamos, kifejező zenét kellett volna komponálni.

Volt a műsorban

néhány szám, ami már eleve sikert jelentett. Ilyen volt Moldován Stefánia szereplése, aki dalait most is tisztán, szárynálán, színesen, árnyaltan énekelte, s megérdemelt sikert aratott. Háláson fogadta a közönség Szabó Miklós „beugrását”. Róla is csak jót írhatunk. Kedves, üde és szórakoztató volt Torday Ilona Móra Ferenc monológjának előadásában.

A bemutatott jelenetek közül a legjobb Helta: Nagy nő című egyfelvonásos volt. A színészek kedvvel játszották; jól hozták a szatíra csattanóit. Miklós Klára primadonnája kedves volt, túlzásmentes, finoman szatirikus. Décsy Györgyi örv: Horvicsákné, Lehoczky Zsuzsa Lenke szerepében nyújtott jót. Kaló Flórián feszületen; színesen játszott, Zádori István is tetszett, Káldor Jenő jó kabaréfigura volt.

Moldár Ferenc Színház-ával kezdődött az előadás, ami a műsort jól indította, s hogy a tréfánál maradjunk, még önkritikának is el lehet fogadni. Décsy Györgyi és Karikás Sándor jók voltak a jelenetben, mely megköveteli a „harsányságot”. Karinthy jelenete, a „Lerajzolták az embert” szintén tetszett a közönségnek. Kátay Endre, Zádori István és Káldor Jenő alakították a szereplőket.

Békeji-Keller: Női sofőr című jelenete úgy végül kimaradhatott volna; elavult már. Lehetne találni újabb, mai életünkre jellemzőbb tréfát. A szintén „beugró” tiszparti helyszíni közvetítésen jól mutattunk, de a vice jobb.

A műsorban Iván József olasz dalokat énekel, Tóth Böske szanzonekat adott elő. Kovács Gyula bevezető konferan-

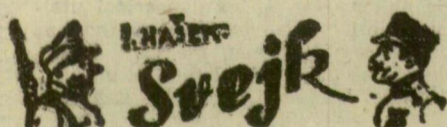
sa jó, szellemes volt, később elszűrült. A Cigánytánc ismeretése nem tetszett. Helyes volna, ha teljes, jól kidolgozott szövege volna, amihez — ha egy-egy jó ötlete támad — még improvizálhat.

Egészében véve a szombati műsorban nemcsak a kezdeményezést lehet üdvözölni. Szegeden színvonalas, jó kabarét csinálni a színháznak már régóta kötelessége lett volna. A színház új vezetése mellett Versényi Ida érdeme ez a kabaré, aki a műsort ízléssel válogatta össze és jól rendezte.

Ha a színház

ra is szándékozik ezt a stílus műsorban tartani, sőt fejlesztési hasznos segítőitársakat gyűjthet maga köré, akiknek segítségével a választék bővíthet. Nem volna rossz gondolat beiktatni a műsorba a magyar és világklasszikus dráma, szatíra, szírius, kus frásait, tréfáit — Dosztojevskij — Balzac, Móra, Tömörkény, Kosztolányi, Szabó Dési —, hogy csak egy néhány nevet említsünk. Meg lehetne kísérelni a Szegeden már évek óta szorgalmazott „Szegedi paprika” megvalósítását, amelyben Gardonyi, Mikszáth szegedi és ceitől mai témákig be lehetne mutatni a „csipkelődő” városát. A Szegeden élő írók évek óta kéri a színház szakembereinek segítő támogatását ehhez, — s a fölüenes elutasítástól kívül egyebet nemigen kaptak. Most úgy látszik, végre alkotó együttes működés jön létre írók és színházi szakemberek között. Vasszy Viktor igazgatóban, Komor István és Versényi Ida rendezőkben megvan ehhez a szándék, s ezt az alkalmat az íróknak is meg kell ragadniuk.

A bemutató — jól szórakoztatott, színvonalas volt, sokkal színvonalasabb, jobb, mint az időként Pestről Jeruccanó kabaré-brigádok sokszor giccsös megett hozó műsora. A szombati bemutató egy új műfaj meghonosításának első lépése volt, amit a város közönsége örömmel üdvözöl. Sz. G.

(211)

Amikor már meggyőnta mindenféle bűnét, egyszerre csak szégyenkezni kezdett, és azt mondta, hogy minden éjszaka erkölstelenséget művelt. De persze, ahogy plébános úr ezt meghallotta, mindjárt csurogni kezdett a nyúl a pampulájából és azt mondta:

»No, ne szégyellj magad, kedves lányom, hiszen én az úrsten helyett vagyok itt, mesélő csak el nekem szép részletesen a te erkölstelenségedet». De az a lány sírva fakadt, hogy ő szégyelli magát, hogy az valami borzasztó erkölstelenség, és a pap megint figyelmeztette, hogy ő a lelki atyja. A végén hosszas vonakodás után a lány elkezdte, hogy ő mindig levetkőzik és lefekszik az ágyba. Aztán megint nem lehet kihúzni belőle egy szót se, csak még jobban bögött. A plébános megint noszogatta, hogy ne szégyellje magát, hogy az ember a bűnök edénye születésétől fogva, de az Úr igralma végtelen. Így hát a lány elszánta magát és sírva azt felelte: »Mikor aztán levetkőzve feledeztem az ágyban, elkezdtem kipiszkolni a piszkot a lábujjaim közül és megszagoltam». Szóval ez volt az ő egész erkölstelensége. De remélem, Baloun, hogy te nem illyet csináltál a malomban, és most valami rendezőbb dolgot fogsz mesélni nekünk, valami igazi erkölstelenséget.

Kiderült, hogy Baloun, mint mondotta, paraszasszonyokkal művelt erkölstelenséget a malomban, amely erkölstelenség abból állt, hogy elkeverte a lisztjüket, s ezt nevezte ő szellemi együgyűségben erkölstelenségnek. A legjobban Chodounsky, a távirás családott és megkérdezte Balounról, hogy tényleg nem történt-e semmi a paraszasszonyokkal ott a malomban, holmi lisztesszákokon, mire Baloun legyintve így felelt:

— Ahhoz én buta voltam.

A legénységgel közölték, hogy Palotán túl lesz ebédosztás, a Lupka-szorosban, s a zászlóalj számvivő őrmestere be is ment Mezölaboré községbe a századkormányhát szakszával és Cajthaml hadnaggyal, aki a zászlóalj gazdasági ügyeit intézte. Beosztottak melléjük még négy katonát is, mint őrártatót.

Nem egészen egy félóra múlva három disznóval jöttek vissza, melyeket hátsó lábukon megkötöztek, továbbá egy síró ruszin családdal, amelyből a disznókat elreklvirálták, végül a Vöröskereszt barakkjából kővér katonaróvossal, aki hevesen magyarozott valamit a vállát vonogató Cajthaml hadnagynak.

Veszekedésük a törzsvagonos előtt érte el tetopontját, amikor a katonaróvossal a szemébe mondta Ságner kapitánynak, hogy a disznók a Vöröskereszt kórházának járandóságát képezik, amiről viszont a rutén paraszt semmit se akart tudni, és kérte, hogy adják vissza a disznót, ez az utolsó vagyona, semmi esetre se adhatja oda annyit, amennyit kijutott nekik.

Közben a disznókért kapott pénzt, amit a markában szorongatott, Ságner kapitány kezébe nyomta, miközben az asszony a kapitány másik kezét fogta és csókolgatta azzal az alázottsággal, amely mindig is jellemezte ezt a vidéket.

Ságner kapitányt mindez teljesen föbe költöztette, és eltartott egy darabig, amíg sikerült elölőnie magától az öreg paraszasszonyt. De semmit sem ért vele, az asszony helyett fiatal erők léptek sorompóba és tovább nyaldosták a kapitány kezét.

Cajthaml hadnagy mindazonáltal a lehető leghevitalosabban hangon tett jelentést:

— Ennek a fiúnak még tizenkét disznója van, az árát pedig szabályszerűen megkaptam a gazdasági ügyekre vonatkozó legutóbbi, 12420. számú hadosztályparancs szerint. E parancs 16. paragrafusa értelmében a háborútól nem sújtott helyeken a felvásárolt sertésfőszag maximális ára elsőüllyban kilónként 2 korona 16 fillér; háború sújtotta helyeken ehhez hozzáadandó elsőüllyban kilónként 36 fillér vagis egy kilo maximális ára 2 korona 52 fillér. Megjegyzés: azon esetekben, amikor megállapítást nyer, hogy a háború sújtotta terület gazdaságainak sertésfőszagállománya hiánytalanul megmaradt és élelmiszeri célokból az átvonuló alakulatokhoz továbbítható, az elreklvirált sertéshús ára ugyanannyi, mint a háború által nem sújtott területeken, elsőüllyban kilónként 12 fillér pótlással. Amennyiben a helyzet ebből a szempontból nem teljesen világos, a helyszínen bizottság, komisszió állítandó össze az érdekeltektől, az átvonuló katonai alakulat parancsnokától és abból a tisztből vagy (kisebbségi alakulat esetén) számvivő őrmestertől, aki a gazdasági hivatalt vezeti.

Cajthaml hadnagy mindezt a hadosztályparancs másolatából olvasta fel, melyet állandóan magával hordott, s amelyből szinte betéve tudta már, hogy a frontmögötti területeken a murolkrepi kilójáért fizetendő összeg 15–30 fillérrel emelendő, az »Offiziersmenagekücheabteilung» pedig a frontmögötti területeken 1 koronára 75 fillért fizethet egy kilo kárfiolért.

Akik ezt az árszabást Bécsben kidolgozták, úgy képzeltek el a frontmögötti területet, mint valami murolkrepiában és kárfiolban dúskáló Kánaánt.

Cajthaml hadnagy persze mindezt németül olvasta fel az ígatott parasztnak, s ugyancsak németül kérdezte meg tőle, hogy ért-e; mikor a paraszt meggrásta a fejét, ráordított:

— Szóval komissziót akarsz?

A paraszt megértette a komisszió szót, ezért bólintott, s miközben disznóit már el is cipelték, vesztőhelyükre a tábori konyhák felé, a reklvirálásra kijelölt szuronyos katonák körülvették a tulajdonost, és a bizottság megindult a tanyája felé, hogy megállapítsa, vajon 2 korona 52 fillért vagy pedig csak 2 korona 28 fillért kell-e kapnia egy kilóért.

De még rá se léptek a községbe vezető útra, amikor a tábori konyhák felől felhangzott a disznók hármass halálshívása.

A paraszt megértette, hogy mindennek vége, és kétségbeesetten felkiáltott:

— Davajtte mnye za kazsdu szvinyu dva rinszkija! (Adjatok minden disznómért két aranyat).

Erre a négy katonára még szorosabban vette körül, s az egész család előlta Ságner kapitány és Cajthaml hadnagy útját, letérdelve előttük az út porában.

Az anya és két lánya átölelte a két tiszt térdét, jötevőknek mevezte őket, míg végül a paraszt a ruszinok ukrán tájszólásával rájuk kiáltott, hogy álljanak fel, hadd zabálják meg a katonák a disznókat és forduljanak fel tőle.

Ezzel a bizottság be is fejezte működését, s mivel a paraszt egyszerre csak felűhűdött és öböllel fenyegetőzni kezdett, az egyik katonára puskatussal olyat húzott a bekecsére, hogy csak úgy szólt, mire az egész család keresztet vetett és az apával együtt futásnak eredt.

Tíz perccel ezután a zászlóalj számvivő őrmestere és Matusic zászlóaljparancsnok már disznóvélőt kóstolgatott a vagonjában; az őrmester derakasan tömte magát, s időnként epésen odaszólt az írónak:

— Zabálnak ti is, mi? Hja, fiúk, ez csak a sarzsának jár. A szakácsoknak vese és máj, a rechnungsfeldvél uraknak vélő és fejhús, az írónoknak pedig csak kétszer akkora húsdag, mint amennyit a legénység kap.

Már Ságner kapitány is kiadott egy parancsot a tisztikonyhára vonatkozóan:

— Könyvmagos disznósült, kiválasztani a legjobb húst, hogy ne legyen túl kővér!

Igy történt, hogy amikor a Lupka-szorosban a legénység megkapta a menzist, minden katonára csak két apró kis darab húst talált a csajhalevesében, s aki még rosszabb csillagzat alatt született, csak egy darab bört talált.

A konyhán a szokásos katonai nepotizmus uralkodott, melynek hegyeit kiélezte mindazok, akik közel álltak az irányító klikkhez. A puccerek zsíros poszával járkáltak a Lupka-szorosban. Minden ordonáncnak olyan volt a hasa, mint a dob. Egbekiáltó dolgok történtek.

Marek egyéves önkéntes botrányt rendezett a konyhánál, mert igazságos akart lenni, s amikor a szakács »Ez a mi geschichtschreiberünké» megjegyzéssel egy tisztességes szelet főtt combot rakott a csajhájába, kijelentette, hogy háborúban mindenki egyenlő, ami általános helyesléssel találkozott és kiindulópontul szolgált a szakácsok szidalmazására.

Az egyéves önkéntes visszaszobta a kapott húst, hangsúlyozva, hogy nem kíván semmilyen protekciót. A konyhások azonban félreértették, azt hitték, hogy a batalionsgeschichtschreiber nincs megelégedve, s a szakács odaadta, hogy jöjjen vissza menzisszószt után, akkor kap egy darab disznólabát.

Az írónoknak is fénylett a képe, a szanitécek majd kipukkadtak a jóllakottságtól, s a földreszállt isteni áldás körül még ott heverték mindenütt a legutóbbi harcok eltakarítatlan emlékei: töltényhüvelyek, üres konzervdobozok, orosz, osztrák és német egyenruhaoszlopok, széltől kocsik alkatrészei, hosszú, véres gézkötések és vatták.

Az egykori állomásépület mellett, melyből csak egy halom roncs maradt, egy öreg fenyőfába becsapott egy gránát és nem robbant fel. Mindenütt gránátzilánkok látszottak, és valahol a közvetlen közelben minden bizonyítvánnyal katonákat temethettek, meri szörnyű rothadtság terjengett.

(Folytatjuk)